

УДК 330.342

У.З. Ватаманюк – УкрДЛТУ

СИСТЕМА СТАТИСТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ І ЇХ ЗНАЧЕННЯ У КОМПЛЕКСНОМУ УПРАВЛІННІ ЕКОЛОГІЗАЦІЄЮ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ

Удосконалено механізм управління інноваційною діяльністю у регіоні за рахунок використання відображених у спеціальному звіті статистичних показників суб'єктів господарювання, що займаються даним видом діяльності, для процесу її екологізації.

U.Z. Vatamanyuk – USUFWT

System of the statistical indexes and its role in the integrated management of ecologization of innovation activity of the region

In the presented article the mechanism of management of innovation activity in the region has been upgraded due to applying the reflected in the special report statistical indexes of subjects of economic activity, those ones who perform this type of activity for its ecologization.

Вирішення проблем, котрі пов'язані із переходом країни до ринкової економіки, потребує вдосконалення управління, насамперед, тими процесами, які відбуваються всередині регіонів. Що стосується інноваційної діяльності, то управління нею необхідно піднести на якісно новий рівень, котрий відповідав би міжнародним стандартам, діючим у даній сфері. Це, передусім, потребує подання регіональним органам управління необхідної та достовірної статистичної інформації для проведення аналітичних досліджень, розробки прогнозів і регіональних програм розвитку інноваційного процесу та встановлення певних акцентів щодо його спрямованості, зокрема, й екологізації.

У галузі статистики науки і техніки (Science and Technology) та науково-технічної діяльності (Scientific and Technological Activities) Україна поступово переходить на міжнародні стандарти. Це проявляється у впровадженні певних показників національної статистики відповідно до тих форм, які використовуються ЮНЕСКО [1, 2] і Організацією економічного співробітництва та розвитку [3]. Проте такий перехід повинен бути обґрунтованим, враховуючи те, що відображення реального рівня розвитку інноваційних процесів, які відбуваються в теперішніх умовах, можливе тільки за рахунок модернізації статистичних показників інноваційної діяльності підприємств та організацій регіону.

Згідно з Керівництвом "Frascati" та визначеннями ЮНЕСКО окремим аспектом аналізу у сфері науково-технічної діяльності є "розподіл кадрів і фінансування за соціально-економічними цілями в рамках державних програм" [3]. До таких цілей, зокрема, належить захист навколишнього середовища (запобігання забрудненню, визначення ступеня забруднення та заходів з його ліквідації).

У формах звітності України [4] охорона навколишнього середовища виділена одним з пріоритетних напрямків розвитку науки і техніки. Зокрема, передбачено вказувати суму загального обсягу наукових досліджень і розробок, проведених у цьому напрямку. Це єдиний показник, який відображають у своїй статистичній звітності і то тільки ті організації, що брали участь у ви-

конанні завдань національних, державних науково-технічних програм з охорони навколишнього середовища. Проте для забезпечення відповідних регіональних органів управління необхідною інформацією щодо визначення стратегії та тактики природокористування й охорони навколишнього середовища при регулюванні розвитку інноваційних процесів у регіоні, наявність одного показника, на нашу думку, є недостатньою.

Тому, для адекватної оцінки ефективності впровадження інноваційних проектів з точки зору їх впливу на еколого-економічний розвиток регіону, а також визначення пріоритетів інноваційної діяльності у ньому пропонуємо запровадити таку форму статистичної звітності як "Еколого-економічний звіт суб'єкта інноваційної діяльності", і рекомендувати його до використання при складанні статистичної звітності, пов'язаної з екологізацією інноваційної діяльності для суб'єктів господарювання будь-якої форми власності. Звітний період, враховуючи швидкі темпи різних економічних процесів. – встановити місячним терміном, можлива форма подачі – поштова, одержувач – Львівське регіональне відділення Державної інноваційної компанії України або його правонаступник.

Отже, в "Еколого-економічному звіті суб'єкта інноваційної діяльності" пропонуємо вказувати ту частку коштів, котра пов'язана з екологічними витратами інноваційного виду діяльності [5]. Тобто:

- платежі за викиди, скиди забруднюючих речовин у природне середовище та розміщення відходів;
- відшкодування збитків та штрафи, які були пред'явлені підприємству за заподіяні ним порушення природоохоронного законодавства;
- нараховані та фактично зроблені виплати за використання природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення;

Загальна їх сума буде відображати екологічну шкоду, завдану підприємством (економічний збиток від забруднення навколишнього середовища). А в наступних розділах звіту вказуватиметься частка витрат, пов'язаних з інноваційною діяльністю підприємства, тобто з процесом розробки, впровадження, реалізації, придбання та поширення новинки і можливість негативного її впливу на навколишнє середовище. Ці витрати відображаємо у другому розділі звіту. До них включаємо витрати науково-інноваційного процесу:

- на дослідження, розробки, проектно-конструкторські, технологічні, пошукові та проектно-пошукові роботи;
- витрати на оплату праці працівників, які виконують роботи науково-інноваційного процесу. Ці витрати необхідно визначати відповідно до Типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. [6];
- матеріальні витрати, які пов'язані з придбанням та виготовленням спеціальних інструментів, пристроїв, стендів, апаратів, механізмів та іншого спеціального устаткування, необхідного для виконання конкретної теми, включаючи витрати на його проектування, транспортування і встановлення. Такі витрати здійснюються за рахунок собівартості робіт, які виконуються за договорами, а те спеціальне устаткування, що залишилося після їх завершення чи припинення, а також дослідні зразки, макети та інші вироби, придбані чи виготовлені у процесі роботи над темою, мають передаватися замовнику.

Сюди також враховується вартість сировини і матеріалів, придбані на стороні, комплектувальних виробів, напівфабрикатів, палива, енергії усіх видів, природної сировини, робіт та послуг виробничого характеру, які виконуються сторонніми підприємствами (організаціями), утрат від нестачі матеріальних ресурсів, які надійшли, у межах норм природних втрат. Вони наводяться у звіті за вартістю придбання, включаючи націнки (надбавки), комісійні винагороди, виплачені постачальницьким, зовнішньоекономічним організаціям, вартість послуг товарних бірж, мито, витрати на транспортування, зберігання та доставку, які здійснюються силами сторонніх організацій;

- інші поточні витрати, які відображають інші види поточних витрат, пов'язані з виконанням робіт науково-інноваційного процесу;
- капітальні вкладення, які враховують капітальні витрати на роботи науково-інноваційного процесу.

До витрат, що пов'язані з науково-інноваційним процесом, вартість послуг сторонніх організацій певного підприємства наводиться окремо.

Третій розділ даного звіту пов'язаний з впровадженням новинки. До витрат, що виникають у цьому процесі належать:

1. Витрати на капітальний ремонт споруд, установок, обладнання і технічних засобів, які відносяться до складу основних виробничих і невикористаних фондів природоохоронного призначення та здійснюються із відповідних джерел фінансування, з них: ті, що пов'язані з впровадженням інновацій;
2. Поточні витрати на охорону природного середовища і раціональне використання природних ресурсів, з них: ті, що пов'язані з впровадженням інноваційних проектів:
 - вартість матеріалів і покупних напівфабрикатів, які витрачені на функціонування фондів природоохоронного призначення;
 - вартість палива та електроенергії, які спожиті у процесі функціонування природоохоронних фондів та інших робіт природоохоронного характеру;
 - оплата праці із відрахуваннями на соціальне страхування працюючих, зайнятих обслуговуванням усіх фондів природоохоронного призначення та здійснення інших природоохоронних заходів;
 - витрати на утримання та експлуатацію фондів природоохоронного призначення, включаючи амортизацію і витрати на поточний ремонт;
 - загальновиробничі та загальногосподарські витрати за номенклатурою статей, пов'язаних з утриманням апарату служб природоохоронного призначення;
 - витрати на охорону праці працівників, які зайняті обслуговуванням фондів природоохоронного призначення і виконанням інших робіт, пов'язаних з охороною природи і раціоналізацією природокористування;
 - витрати, пов'язані із спільним використанням підприємствами та організаціями регіону об'єктів природоохоронного призначення та платежі за надані підприємству природоохоронні послуги.

У четвертому розділі обумовимо процес реалізації, придбання та поширення новинки. До витрат, які належать до цих стадій інноваційної діяльності підприємства, віднесемо:

- придбання інновації як матеріального активу;
- придбання інновації як нематеріального активу;
- маркетинг;
- реклама.

Можливість негативного впливу усіх витрат, що виникають у процесі інноваційної діяльності, оцінюється нами як частка екологічної шкоди спричиненої підприємством навколишньому середовищу, у даному випадку загальна величина котрої відображена у першому розділі звіту.

У п'ятому розділі "Еколого-економічного звіту суб'єкта інноваційної діяльності" вказуються обсяги інноваційної продукції на продаж і для власного використання на підприємстві. Тут пропонується до відображення, окрім загальної її вартості. – частка тих витрат, котрі в інноваційному процесі призвели до екологічної шкоди.

Відділ з екологізації інноваційної діяльності при Управлінні екології та екологічних ресурсів Львівської області, оперуючи власною статистичною інформацією, а також своєю базою даних, сформованою на основі екологічної паспортизації промислових підприємств, на основі запиту Львівського регіонального відділення Державної інноваційної компанії України, яке фінансуватиме даний інноваційний проект і оперує інформацією про вартість інноваційних проектів й їх можливим впливом на навколишнє середовище (або підприємства-ініціатора інноваційного проекту) та варіантів інноваційних рішень, запропонованих ним, видає наказ на впровадження технологічної інновації природоохоронного спрямування, залишаючи за собою право контролю за його здійсненням. Це ставить у певні рамки суб'єкт господарської діяльності, викликаючи обов'язковість впровадження ним інноваційних проектів, пов'язаних з охороною довкілля та виключення можливості нереалізації інноваційного проекту без відповідного погодження. А це, у свою чергу, є запорукою того, що фінансові ресурси виділені для інноваційної діяльності, пов'язаної з її екологізацією, будуть використані за призначенням. Даний механізм забезпечить ефективний еколого-економічний розвиток регіону за рахунок реалізації технологічних інноваційних проектів тільки за умови плідної співпраці з боку контролюючих та виконавчих регіональних структурних підрозділів.

Література

1. **Guide** to the Collection of Statistics on Science and Technology. – UNESCO, Paris, 1977 (ST/ 77/ WS/ 4).
2. **Manual** for Statistics on Scientific and Technological Activities. – UNESCO, Paris, 1984 (ST/ 84/ WS/ 12).
3. **Fraskati Manual**. OECD, Paris. 1981.
4. **Наказ** Державного комітету статистики України "Про затвердження форм державної статистичної звітності з питань статистики науково – технічного прогресу та інструкцій про порядок їх складання від 4 серпня 2000 р. № 261// Офіційний вісник України. – 2000, № 36. – С. 1565.
5. **Довідник** з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності/ Шевчук В., Пилипчук М., Карпенко Н., Кулик О., Сталкін Ю., Навроцький В., Мазуневич О. – К.: Геопринт, 2000. – 412 с.
6. **Типове положення** з планування, обліку і калькулювання собівартості науково – дослідних та дослідно – конструкторських робіт, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. № 830.